

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ & ΚΟΙΝ. ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΥΓΕΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ Α

Ταχ. Δ/ση : Αριστοτέλους 17
Ταχ Κωδικας : 104 33
Πληροφορίες : Ντίνη Αικ.
Τηλέφωνο : 210 5243609
Τηλεομοιοτυπία : 210 5236046

Αθήνα 28/ 7 /2009

Αρ. Πρωτ.:ΔΥΓ2/Γ.Π.87194
Σχετ. 75384,81491

Προς : Όλες τις Νομαρχιακές
Αυτοδιοικήσεις της χώρας
Δ/νσεις Υγείας και Δημ. Υγιεινής
Δ/νσεις Υγείας-Πρόνοιας
ΕΔΡΕΣ ΤΟΥΣ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΘΕΜΑ: Επισήμανση των εμφιαλωμένων νερών

Σχετ.

- α) Η υπ' αριθμ. Α1β/4841/79 Υγειονομική Διάταξη περί της Ποιότητας των εμφιαλωμένων νερών όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αριθμ. 1263/28.5.99 Απόφαση (ΦΕΚ 1070/Β/1999) «Περί Ποιότητας των εμφιαλωμένων νερών»
β) Το υπ' αριθμ. 433/83 Π.Δ. (ΦΕΚ 163/Α/9.11.83) «Όροι εκμετάλλευσης και κυκλοφορίας στο εμπόριο φυσικών μεταλλικών νερών», όπως τροποποιήθηκε με την Υ2/οικ.329/2.2.1998 (ΦΕΚ 114/Β/12.2.1998) Απόφαση
γ) Η Υ2/2600/2001 (ΦΕΚ 892Β/11-7-2001) ΚΥΑ σχετικά με την «ποιότητα νερού ανθρώπινης κατανάλωσης» όπως τροποποιήθηκε με την ΔΥΓ2/Γ.Π.οικ.38295/22.3.07 ΚΥΑ (ΦΕΚ 630/Β/26.4.2007
δ) Η ΚΥΑ 56561/04 «Καθορισμός του καταλόγου των οριακών τιμών συγκεντρώσεων και των ενδείξεων για την επισήμανση των φυσικών μεταλλικών νερών,...» (ΦΕΚ 887/15.6.2004)
ε) Η ΔΥΓ2/ΓΠοικ.66825/13.5.2008 εγκύκλιος μας με θέμα «Επισήμανση φυσικών μεταλλικών νερών»
στ) Το με αρ. πρωτ. 3366/13.5.2009 έγγραφο της Δ/νσης Δημόσιας Υγείας της Ν.Α. Ιωαννίνων και το ΔΥΓ2/ Γ.Π. 66951/4.6.2009 απαντητικό έγγραφο της Υπηρεσίας μας
ζ) Το με αριθμ. πρωτ. οικ.2207/26.6.09 έγγραφο καθώς και οι με αριθμ. πρωτ. 1845/27.5.2009,1242/8.4.09,1264/9.4.09 εκθέσεις ελέγχων του Σ.Ε.Υ.Υ.Π.

Με αφορμή τα (στ) και (ζ) σχετικά, σας ενημερώνουμε τα ακόλουθα:

1 Η επισήμανση των εμφιαλωμένων νερών θα πρέπει να είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας, ανάλογα με την κατηγορία του εμφιαλωμένου νερού.

Σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (α, β, γ σχετικά), οι κατηγορίες στις οποίες υπάγονται τα εμφιαλωμένα νερά είναι οι εξής:

- επιτραπέζια νερά (σχ. -α- και -γ-)
- φυσικά μεταλλικά νερά (σχ. -β)
- νερά πηγής (σχ.-β-)

2 **Ειδικότερα**

α) Ως φυσικό μεταλλικό νερό νοείται ένα νερό μικροβιολογικά υγιεινό, σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 5 του (β) σχετικού, που προέρχεται από ένα υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα και που υπόκειται σε εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες φυσικές ή τεχνητές, μετά από γεώτρηση, εξόδους μιας πηγής.

Το φυσικό μεταλλικό νερό διακρίνεται σαφώς από το σύννηθες πόσιμο νερό :

α) από τη φυσιολογική του σύσταση, που χαρακτηρίζεται από την περιεκτικότητά του σε ανόργανα άλατα, ιχνοστοιχεία ή άλλα συστατικά και σε μερικές περιπτώσεις από ορισμένα αποτελέσματα

β) από την αρχική φυσική κατάσταση του,

χαρακτηριστικά που και τα δύο έχουν διατηρηθεί ανέπαφα λόγω της υπόγειας προέλευσης αυτού του νερού, το οποίο είναι προστατευμένο από κάθε κίνδυνο ρυπάνσεως.

β) Ως «**νερό πηγής**» νοείται το νερό προς ανθρώπινη κατανάλωση στη φυσική του μορφή, το οποίο έχει εμφιαλωθεί στο σημείο υδροληψίας και:

➤ πληροί τις προϋποθέσεις εκμετάλλευσης που καθορίζονται στο Παράρτημα II σημεία 2 και 3 του (β) σχετ.

➤ πληροί τις μικροβιολογικές προϋποθέσεις του άρθρου 5 του (β) σχετ.

➤ πληροί τις προϋποθέσεις επισήμανσης του άρθρου 7 παράγραφος 2 στοιχεία β) και γ) και του άρθρου 8 του (β) σχετ.

➤ δεν έχει υποστεί κατεργασία άλλη από την αναφερόμενη στο άρθρο 4 του (β) σχετ.

γ) Ως «**επιτραπέζιο νερό**» νοείται το νερό που προσφέρεται από το εμπόριο συσκευασμένο αεροστεγώς εντός υάλινων ή πλαστικών φιαλών ή πλαστικών δοχείων και προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση, πληροί τις ποιοτικές απαιτήσεις της (γ) σχετ. και τις προδιαγραφές της (β) σχετ

3 Επισημαίνεται ότι τα φυσικά μεταλλικά νερά και τα νερά πηγής διακρίνονται σαφώς από τα επιτραπέζια καθόσον σύμφωνα με το άρθρο 4 του (β) σχετ. τόσο στα *φυσικά μεταλλικά νερά όσο και στα νερά πηγής* «**Απαγορεύεται κάθε επεξεργασία απολύμανσης με οποιαδήποτε μέθοδο και αν γίνεται**», ενώ στην περίπτωση *των επιτραπέζιων νερών* και σύμφωνα με το άρθρο 19 της (α) σχετ, το νερό, πριν την εμφιάλωση, *επιτρέπεται* να υποβάλλεται σε αποτελεσματική απολύμανση.

Για λόγους προστασίας της Δημόσιας Υγείας, η απολύμανση των επιτραπέζιων νερών εφαρμόζεται μόνο ως προληπτικό μέτρο και κατά την οποία θα πρέπει:

➤ να εξασφαλίζεται υπολειμματική δράση με μία από τις χρησιμοποιούμενες και βιβλιογραφικά γνωστές μεθόδους όπως ενδεικτικά θεωρείται η χλωρίωση και η προσθήκη όζοντος ή γενικά με μέθοδο όχι επικίνδυνη για την υγεία του ανθρώπου μετά από έγκριση της Υγειονομικής Υπηρεσίας (άρθρο 19 –α- σχετ.)

➤ να εξασφαλίζεται ότι κάθε ουσία που χρησιμοποιείται για την απολύμανση καθώς και οι προσμείξεις που προέρχονται από αυτές τις δεν παραμένουν στο νερό σε συγκεντρώσεις μεγαλύτερες από εκείνες που απαιτούνται για τους σκοπούς της χρήσης τους και δεν υποβαθμίζουν, άμεσα ή έμμεσα, την προστασία της ανθρώπινης υγείας.

4 Αναλυτικότερα όσον αφορά στην επισήμανση εμφιαλωμένων νερών, υπενθυμίζεται ότι ανάλογα με την κατηγορία του εμφιαλωμένου νερού θα πρέπει:

α) ΦΥΣΙΚΑ ΜΕΤΑΛΛΙΚΑ ΝΕΡΑ

Οι ενδείξεις στις ετικέτες των φυσικών μεταλλικών νερών θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τα οριζόμενα:

1. Στο Π.Δ.433/83 «Όροι εκμετάλλευσης και κυκλοφορίας στο εμπόριο φυσικών μεταλλικών νερών» (άρθρα 7,8,9 Παράρτημα Ι Τμήμα ΙΙΙ και Παράρτημα ΙΙΙ) όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ Υ2/οικ.329/98 «Τροποποίηση του ΠΔ 433/83, (άρθρο 4 παρ.3)

Αναλυτικότερα:

- Η ονομασία πώλησης των φυσικών μεταλλικών νερών είναι «φυσικό μεταλλικό νερό» ή, αν πρόκειται για αναβράζον φυσικό μεταλλικό νερό, ανάλογα με την περίπτωση, «φυσικό μεταλλικό νερό, φυσικός αεριούχος», «φυσικό μεταλλικό νερό ενισχυμένο με αέριο της πηγής», «φυσικό μεταλλικό νερό με προσθήκη διοξειδίου του άνθρακα».
- Η ονομασία πώλησης των φυσικών μεταλλικών νερών που έχουν υποστεί κατεργασία με μεθόδους αποκλειστικά φυσικές για την ολική ή μερική απομάκρυνση του ελεύθερου διοξειδίου του άνθρακα συμπληρώνεται, κατά περίπτωση, με τις ενδείξεις «ολικά απαεριωμένο» ή «μερικώς απαεριωμένο».
- Η επισήμανση των φυσικών μεταλλικών νερών περιλαμβάνει επίσης τις ακόλουθες υποχρεωτικές ενδείξεις:
 - ο την αναφορά της αναλυτικής σύνθεσης με απαρίθμηση των χαρακτηριστικών στοιχείων του
 - ο τον τόπο όπου γίνεται η εκμετάλλευση της πηγής και την ονομασία αυτής
 - ο την ένδειξη των ενδεχόμενων κατεργασιών που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημεία (β) και (γ) του (β) σχετικού
- ~~➤ Όταν το φυσικό μεταλλικό νερό προέρχεται από έδαφος κράτους που δεν αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να υπάρχει ένδειξη της χώρας προέλευσης~~
- Το όνομα της τοποθεσίας, του οικισμού ή της θέσης μπορεί να περιληφθεί στο κείμενο της εμπορικής επωνυμίας, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για φυσικό μεταλλικό νερό που προέρχεται από πηγή που αποτελεί αντικείμενο εκμετάλλευσης στον τόπο που υποδεικνύεται από την εμπορική επωνυμία και ότι το όνομα αυτό δεν οδηγεί σε σύγχυση όσον αφορά τον τόπο στον οποίο γίνεται η εκμετάλλευση της πηγής.
- Απαγορεύεται η εμπορία ενός φυσικού μεταλλικού νερού μιας πηγής υπό πολλές διαφορετικές εμπορικές επωνυμίες.
- Όταν οι ετικέτες ή οι επιγραφές που φέρονται επάνω στα δοχεία μέσα στα οποία τα φυσικά μεταλλικά νερά προσφέρονται προς πώληση αναγράφουν μια εμπορική επωνυμία που διαφέρει από το όνομα της πηγής ή του τόπου εκμετάλλευσής της, τότε η ένδειξη αυτού του τόπου εκμετάλλευσης ή του ονόματος της πηγής αναγράφεται με χαρακτήρες το ύψος και το πλάτος των οποίων είναι τουλάχιστον μιάμιση φορά μεγαλύτερο από εκείνο του μεγαλύτερου χαρακτήρα που έχει χρησιμοποιηθεί για την αναγραφή αυτής της εμπορικής επωνυμίας.
- Απαγορεύεται, τόσο επί των συσκευασιών ή ετικετών όσον και κατά την οποιαδήποτε μορφής διαφήμιση, η χρησιμοποίηση ενδείξεων, επωνυμιών, κατασκευαστικών ή εμπορικών σημάτων, απεικονίσεων ή άλλων σημάτων συμβολικών ή όχι που για ένα φυσικό μεταλλικό νερό, υπαινίσσονται ένα χαρακτηριστικό που το νερό δεν κατέχει, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την καταγωγή, την ημερομηνία έκδοσης άδειας εκμετάλλευσης, τα αποτελέσματα αναλύσεων καθώς και κάθε αναφορά ανάλογη προς τις εγγυήσεις αυθεντικότητας
- Απαγορεύονται όλες οι ενδείξεις που αποδίδουν σε ένα φυσικό μεταλλικό νερό ιδιότητες πρόληψης, θεραπευτικής αγωγής ή θεραπείας μιας ανθρώπινης ασθένειας.
- Επιτρέπονται οι ενδείξεις που εκτίθενται στο Παράρτημα ΙΙΙ του (β) σχετ. εφόσον πληρούνται τα αντίστοιχα κριτήρια που καθορίζονται εκεί ή σε άλλες διατάξεις και υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι ενδείξεις έχουν

στηριχθεί σε φυσικοχημικές αναλύσεις και, αν είναι αναγκαίο, σε φαρμακολογικές, φυσιολογικές και κλινικές εξετάσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σύμφωνα με επιστημονικά αναγνωρισμένες μεθόδους σύμφωνα με το Παράρτημα I, Τμήμα I, σημείο 2.

- Δεν επιτρέπονται οι ενδείξεις «ενισχύει την πέψη», «μπορεί να ευνοεί τις ηπατοχολικές λειτουργίες» ή άλλες παρόμοιες ενδείξεις, σχετικές με την επίδραση του νερού στις λειτουργίες του ανθρώπινου οργανισμού.

2. Στην ΚΥΑ 56561/04 «Καθορισμός του καταλόγου των οριακών τιμών συγκεντρώσεων και των ενδείξεων για την επισήμανση των φυσικών μεταλλικών νερών,....» άρθρα 4,6 και 8

Αναλυτικότερα:

- Τα φυσικά μεταλλικά νερά των οποίων η συγκέντρωση σε φθόριο είναι ανώτερη των 1,5 mg/L πρέπει να φέρουν την ένδειξη «Περιέχει ποσότητα φθορίου μεγαλύτερη των 1,5 mg/L: δεν είναι κατάλληλο για τακτική κατανάλωση από βρέφη και παιδιά ηλικίας μικρότερης των 7 ετών». Η ένδειξη αυτή πρέπει να βρίσκεται κοντά στην ονομασία πώλησης με ευδιάκριτους χαρακτήρες.

Τα φυσικά μεταλλικά νερά του προηγούμενου εδαφίου πρέπει να φέρουν ένδειξη της πραγματικής περιεκτικότητας σε φθόριο κατά την έννοια της φυσικοχημικής (αναλυτικής) σύνθεσης σε χαρακτηριστικά συστατικά

- Η επισήμανση των φυσικών μεταλλικών νερών που αποτέλεσαν αντικείμενο κατεργασίας με εμπλουτισμένο με όζον αέρα, πρέπει να φέρει, κοντά στην ένδειξη της αναλυτικής σύνθεσης σε χαρακτηριστικά στοιχεία την ένδειξη «νερό που έχει υποστεί κατεργασία με επιτρεπόμενη τεχνική οξυγόνωσης με αέρα εμπλουτισμένο με όζον»

β) ΝΕΡΑ ΠΗΓΗΣ

Οι ενδείξεις στις ετικέτες των «νερών πηγής» θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τα οριζόμενα:

Στο Π.Δ.433/83 «Όροι εκμετάλλευσης και κυκλοφορίας στο εμπόριο φυσικών μεταλλικών νερών» όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ Υ2/οικ.329/98 άρθρο 7 παρ. 2 σημεία (β) και (γ) και άρθρο 8

Αναλυτικότερα:

- Η επισήμανση των «νερών πηγής» περιλαμβάνει τις ακόλουθες υποχρεωτικές ενδείξεις:
 - ο τον τόπο όπου γίνεται η εκμετάλλευση της πηγής και την ονομασία αυτής
 - ο την ένδειξη των ενδεχόμενων κατεργασιών που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, σημεία (β) και (γ) του (β) σχετικού
- Το όνομα της τοποθεσίας, του οικισμού ή της θέσης μπορεί να περιληφθεί στο κείμενο της εμπορικής επωνυμίας, υπό την προϋπόθεση ότι πρόκειται για «νερό πηγής» που προέρχεται από πηγή που αποτελεί αντικείμενο εκμετάλλευσης στον τόπο που υποδεικνύεται από την εμπορική επωνυμία και ότι το όνομα αυτό δεν οδηγεί σε σύγχυση όσον αφορά τον τόπο στον οποίο γίνεται η εκμετάλλευση της πηγής.
- Απαγορεύεται η εμπορία ενός «νερού πηγής» μιας πηγής υπό πολλές διαφορετικές εμπορικές επωνυμίες.
- Όταν οι ετικέτες ή οι επιγραφές που φέρονται επάνω στα δοχεία μέσα στα οποία τα «νερά πηγής» προσφέρονται προς πώληση αναγράφουν μια εμπορική επωνυμία που διαφέρει από το όνομα της πηγής ή του τόπου εκμετάλλευσής της, τότε η ένδειξη αυτού του τόπου εκμετάλλευσης ή του ονόματος της πηγής αναγράφεται με χαρακτήρες το ύψος και το πλάτος των οποίων είναι τουλάχιστον μιάμιση φορά μεγαλύτερο από εκείνο του μεγαλύτερου χαρακτήρα που έχει χρησιμοποιηθεί για την αναγραφή αυτής της εμπορικής επωνυμίας.
- Για ένα συσκευασμένο πόσιμο νερό που δεν ανταποκρίνεται στις διατάξεις του Παραρτήματος I Τμήμα I της (β) σχετικής, απαγορεύεται η χρησιμοποίηση ενδείξεων επωνυμιών, κατασκευαστικών ή εμπορικών σημάτων, απεικονίσεων ή άλλων σημάτων συμβολικών ή όχι, τόσο επί των συσκευασιών ή ετικετών όσον και σε κάθε

μορφής διαφήμιση, που είναι ικανά να δημιουργήσουν σύγχυση με ένα φυσικό μεταλλικό νερό και κυρίως η ένδειξη «μεταλλικό νερό»

γ) ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΑ ΝΕΡΑ

1. Απαγορεύεται η αναγραφή θεραπευτικών ιδιοτήτων του εμφιαλωμένου νερού στις ετικέτες των επιτραπέζιων νερών
2. Για ένα συσκευασμένο πόσιμο νερό που δεν ανταποκρίνεται στις διατάξεις του Παραρτήματος Ι Τμήμα Ι της (β) σχετικής, απαγορεύεται η χρησιμοποίηση ενδείξεων επωνυμιών, κατασκευαστικών ή εμπορικών σημάτων, απεικονίσεων ή άλλων σχημάτων συμβολικών ή όχι, τόσο επί των συσκευασιών ή ετικετών όσον και σε κάθε μορφής διαφήμιση, που είναι ικανά να δημιουργήσουν σύγχυση με ένα φυσικό μεταλλικό νερό και κυρίως η ένδειξη «μεταλλικό νερό».

Τέλος, οι ετικέτες στις φιάλες των εμφιαλωμένων νερών πρέπει να είναι σύμφωνες με τις διατάξεις του άρθρου 30 της Α1β/4841/79 «Περί ποιότητας των εμφιαλωμένων νερών» Υγειονομικής Διάταξης εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τις (β) και (γ) σχετικές. Αναλυτικότερα:

Κάθε φιάλη ή δοχείο θα φέρει στερεά κολλημένη ταινία, στην οποία θα αναγράφονται με ευκρίνεια:

1. ο εμπορικός τίτλος της επιχείρησης εμφιαλώσεως και ο αριθμός της άδειας λειτουργίας του εργοστασίου
2. η πηγή προέλευσης του νερού
3. επίσημη φυσική και χημική ανάλυση του νερού που θα στηρίζεται στο μέσο όρο των αποτελεσμάτων των τεσσάρων εποχιακών εξετάσεων του προηγούμενου χρόνου
4. η τυχόν εφαρμοζόμενη επεξεργασία καθαρισμού και απολύμανσης και τυχόν προστιθέμενα συστατικά
5. η ημερομηνία εμφιάλωσης και ο κωδικός αριθμός παραγωγής
6. η υπόδειξη διατήρησης σε σκιερό και δροσερό μέρος (το πολύ σε θερμοκρασία μέχρι 18° C)
7. εφόσον το νερό προορίζεται για εξαγωγή τα ανωτέρω στοιχεία θα είναι γραμμένα και σε μια ξένη γλώσσα κατά προτίμηση Αγγλική

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα εμφιαλωμένα νερά που κυκλοφορούν στο εμπόριο, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία αλλά και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να φέρουν μόνο τις προβλεπόμενες ενδείξεις επισήμανσης και για τους παραβάτες επιβάλλονται οι προβλεπόμενες κυρώσεις.

Παρακαλούμε για τη συνεργασία σας για την πιστή εφαρμογή των ανωτέρω.

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ

Σ.Ε.Ε.Υ.Π. (επί -ζ- σχετ. εγγράφων)

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ

1. Γραφείο Υπουργού Υγείας και Κοιν. Αλληλεγγύης
2. Γραφείο Γενικού Γραμματέα Δημόσιας Υγείας
3. Γραφείο Γεν. Δ/ντριας Δημόσιας Υγείας
4. Δ/νση Πληροφ. (με την παράκληση να αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Υπουργείου)
5. Δ/νση Υγιεινής Περιβάλλοντος (4)

**Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ**

ΒΑΣ. ΡΙΖΑΣ

